

Vive la France*

Prof. mr. C.A.J.M. Kortmann**

Toen, in december 1968, was *Ars Aequi* 1967, nummer 10 een soort Sinterklaasnummer voor me: de eerste publicatie van de jonge jurist, die deze schreef in het verre Frankrijk, aan een grote, toen in Nederland onbekende faculteit, waar alleen Frans gesproken werd en een *Hollandais* meestal gezien werd als een protestantse, pummelige renegaat, een sentiment dat in de *Hexagone* nog niet geheel is uitgestorven. Wat was ik blij en trots. Schrijven van het artikel is wellicht mijn redding geweest, daarginds. De eerste maanden daar (september tot december 1967) van de jong-afgestudeerde waren nogal eens eenzaam. Er was geen Erasmus- of Socratesprogramma en welke gek ging naar *la France profonde*? Je las dus veel, schreef en probeerde lotgenoten te vinden. Begin 1968 veranderde alles: de 'studentenrevolutie' barstte los, in Nederland en niet minder in Frankrijk, zelfs in Poitiers. De Poiteviynse decaan werd opgesloten in zijn *bureau*, de bibliotheek ging dicht, examens werden uitgesteld tot na de zomer van 1968, Charles de Gaulle was 'zoek' en wij hielden (daarom) allen de adem in. Maar hij verscheen weer, zich verzekerd hebbend van de loyaliteit van de in Duitsland gelegerde generaals. Frankrijk keerde na een TV-optreden van vijf minuten van de *Grand Charles* terug tot de orde van de dag.

Dit zijn gedachten die opkomen bij de beschouwing van de kaft van *Ars Aequi* 1967, nummer 10. Het artikeltje zelf roept gemengde gevoelens op. Positiefrechtelijk klopt het (nog steeds) en het getuigt van kennis van het Franse bestuursrecht en de Franse taal. Stilistisch is het matig, en systematisch had het een en ander veel beter gekund. Wel blijkt dat toen, in 1968, een jonge jurist zijn Nederlands beheerste. Tegenwoordig is dat uitzondering, vrees ik.

(In het algemeen rechtsbewustzijn levende) beginselen van behoorlijk bestuur waren in de jaren zestig van de twintigste eeuw geen onbekend verschijnsel in het Nederlandse bestuursrecht. Vergeleken bij Frankrijk stonden de systematiek

en toepassing ervan echter nog in de kinderschoenen. Enigszins serieuze of als serieus bedoelde Nederlandse beschouwingen over algemene beginselen van behoorlijk bestuur vielen dan ook bijna steeds terug op het Franse recht. Dat is anders geworden, onder meer omdat er bijna geen Nederlandse jurist is te vinden die nog Frans verstaat. De Nederlandse algemene beginselen van behoorlijk bestuur van nu, anno 2001, zijn veel 'Duitser' en 'Britser' dan die van 1968, zoals ook de Algemene wet bestuursrecht (Awb) een vooral Germaans en zeker geen Latijns product is. Zo zegt de *continuité du service public* ons nagenoeg niets, terwijl de Fransen tot voor kort geen zicht hadden op het (Duitse) proportionaliteitsvereiste. *Fair play*, althans de term, komt uit Engeland, en de *liberté du commerce et de l'industrie* is ons als rechtsbeginsel onbekend, dit ondanks alle privatisering. In een kwart eeuw is het Franse bestuursrecht nagenoeg uit Nederland verdwenen.

Maar het Franse juridische erfgoed duikt soms plotseling weer op en dan met grote kracht en wellicht nog grotere gevolgen. Het beginsel van de *égalité devant les charges publiques* is tegenwoordig een topper in het vaderlandse publiekrecht. Tot verbazing van Nederlandse en – zo weet ik uit eigen waarneming – nog meer van Franse juristen dient het principe hier sinds kort echter als *bevoegdheidsgrondslag* voor het zogeheten zelfstandig schadebesluit. Dat het een functie in Nederland heeft, vindt de Fransoos wel mooi. Maar voor deze functie van het principe schaamt hij zich. Hij spreekt van een *application perversie*, omdat hij de logica ervan niet inziet.

1968 is – ook voor mij – ver weg. Maar Frankrijk en het Franse publiekrecht zijn, ondanks alle defecten – in mij – blijven leven. Het is een reddingsboei, een rest van beschaving in de Nederlandse, aan angelsaksisch kapitalisme ten onder gaande (rechts)cultuur. *Vive la France, vive la République!*

---

* Schrama en van der Pouw Kraan tegen de Staat en de algemene beginselen van behoorlijk bestuur; *AA* 1968, nr. 12, pp. 381-386.

** Prof. mr. C.A.J.M. Kortmann is hoogleraar staatsrecht en Algemene staatsleer aan de Katholieke Universiteit Nijmegen.